

L'automatització del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya: realitzacions i projectes

L'automatització del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya té la finalitat de contribuir a dos objectius estretament relacionats: l'elaboració de la Bibliografia Nacional de Catalunya corrent i l'establiment de catàlegs col·lectius de biblioteques de Catalunya. Malgrat que aquests objectius es poden desenvolupar independentment, raons d'estalvi d'esforços que veurem tot seguit fan convenient recolzar el segon en el primer. Per aquest mateix motiu la Bibliografia Nacional de Catalunya és el que s'ha treballat amb prioritat.

La bibliografia nacional de Catalunya

La Llei de Biblioteques preveia ja la creació de l'Institut Català de Bibliografia amb la finalitat «d'elaborar i difondre la informació bibliogràfica» (article 7è., apartat 2). Com a concreció d'aquesta àmplia tasca, el primer que es proposa l'ICB és la publicació periòdica de la Bibliografia Nacional de Catalunya, que haurà de recollir les notícies bibliogràfiques dels materials produïts a Catalunya.

Avui les bibliografies nacionals s'entenen dins d'un ambició

projecte anomenat CBU (Control bibliogràfic universal) que pretén donar informació sobre tot el que es publica arreu del món. El CBU parteix del principi que el país productor de la informació és el més adequat per recollir-la i registrar-la. Entesa així, la tasca de fer una bibliografia mundial queda repartida entre diferents centres bibliogràfics nacionals que elaboren les notícies bibliogràfiques dels documents produïts en el seu àmbit geogràfic i les difonen a través de les bibliografies nacionals corrents.

Part de l'equip informàtic de l'Institut Català de Bibliografia.

L'ICB ha començat a catalogar de cara a la Bibliografia Nacional de Catalunya a partir del 1982 inclusivament.

Tota bibliografia nacional ha de complir tres requisits tan fàcils de formular com difícils de complir: recollir exhaustivament, confeccionar científicament i difondre ràpidament els registres bibliogràfics. És difícil de garantir l'exhaustivitat per altres mitjans que els d'una legislació que obligui a dipositar obligatòriament un nombre determinat d'exemplars de la producció impresa, sonora i visual d'un país. Pràcticament tots els països tenen en el dipòsit legal la base de les bibliografies nacionals. A Catalunya, amb els traspassos a la Generalitat de la gestió del dipòsit legal (Reial Decret de Traspasos 2.210, del 7 de setembre de 1979) i amb una ordre de la Generalitat (27 de juliol de 1981), actualment arriba a l'ICB un exemplar de tot el material imprès i sonor fabricat a Catalunya (com és sabut, la normativa del DL a l'Estat Espanyol afecta el productor, no l'editor). Tot aquest fons és mostra d'una part de la realitat cultural del nostre país i com a tal serà guardat a la Biblioteca de Catalunya, que n'és el

seu dipositari i conservador (Llei de Biblioteques, article 7è., apartat 1 i Decret 195/82, del 15 de juny de 1982).

El material que arriba per al dipòsit legal presenta una gran diversitat de formes que van des dels discs, diapositives i postals, als llibres i publicacions en sèrie, passant per les partitures musicals i pels mapes. Malgrat que el nivell informatiu òptim per a una bibliografia nacional seria donar notícia de tot el material arribat al centre bibliogràfic nacional, les possibilitats materials fan indefugible una selecció. De moment, la majoria dels centres bibliogràfics nacionals s'ocupen només del que fins ara ha estat rei indiscutit de la comunicació intel·lectual: el document imprès. Amb uns criteris combinats de contingut, extensió i difusió del document, fent les excepcions necessàries, l'ICB ha començat catalogant les monografies d'una extensió superior a les quinze pàgines impreses. Es preveu anar incrementant de manera progressiva l'abast de la Bibliografia Nacional de Catalunya a altres materials com són primers números de publicacions en sèrie, partitures musicals,

enregistraments sonors, etc.

La difusió dels registres confeccionats per l'ICB es farà principalment a través de la Bibliografia Nacional de Catalunya en forma impresa, el primer número de la qual és de propera aparició. La Bibliografia Nacional de Catalunya tindrà una periodicitat trimestral i recollirà els documents entrats a l'ICB durant aquest període; el contingut dels butlletins serà recollit també en acumulatius anyals.

L'automatització de les dades bibliogràfiques

Hem deixat per ara el requisit de científicitat esmentat anteriorment. Ja que les notícies produïdes pels centres bibliogràfics nacionals han de ser usades en diferents llocs, el CBU posa en els seus principis que aquests centres elaborin els registres bibliogràfics amb la normativa internacional. Així les notícies s'hauran de redactar amb uns criteris tan propers com sigui possible o, si es vol, al menys dissemblants que es pugui. És així com tot centre bibliogràfic nacional, i concretament l'ICB, s'ha de comprometre i jugar un paper actiu en el procés uniformitzador dels

codis catalogràfics.

Actualment les realitzacions més importants en la normalització dels registres bibliogràfics es troben en la catalogació pròpiament dita. Així tenim el conjunt de normes ISBD (Descripció bibliogràfica normalitzada internacional), vàlides per descriure qualsevol tipus de document susceptible d'estar en una biblioteca i àmpliament acceptades arreu del món, i les AACR/2 (Normes de catalogació anglo-americanes, 2a. ed.), codi de prescripcions per guiar la construcció dels elements ordenadors del catàleg d'autors (encapçalaments principals, fitxes secundàries i referències), amb una forta influència en el món occidental. L'ICB segueix aquestes normatives havent-les adaptat, quan així ha calgut, a la tradició bibliotecària catalana i a la realitat de la producció bibliogràfica del nostre país.

Quant a les taules que s'han d'usar per fer les signatures alfabètica i sistemàtica de matèries, hi ha un nivell de diversitat més gran. Les assignatures alfabètiques s'extreuen de taules de la pròpia biblioteca o país quan no es fabriquen en el mateix moment de la classificació;

les signatures sistemàtiques es fan principalment de la Classificació Decimal de Dewey, de la Classificació Decimal Universal o d'alguna adaptació d'aquestes. En aquest context, l'ICB ha decidit construir els encapçalaments de matèries a partir de la llista de la Library of Congress, que es tradueixen al català i es van lligant a mesura que s'utilitzen, i els sistemàtics de les taules de la CDU en la seva versió abreujada usant, si el document ho requereix, números de les taules esteses.

L'ICB s'ha vist en la necessitat de prendre decisions ràpides en normativa per tal de poder posar-se ràpidament a catalogar. La intenció però és promoure reunions amb un conjunt d'institucions bibliotecàries, que resulti representatiu de la professió, per tal d'elaborar normativa definitiva que pugui ser recomanada a les biblioteques catalanes. Les institucions que formen part d'aquest grup de treball són l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya, la Biblioteca de Catalunya, la Biblioteca Pública i Universitària de Barcelona, l'Escola de Bibliologia, la Xarxa de Biblioteques Populars de la Diputació de Barcelona i el mateix

ICB. El primer resultat d'aquesta col·laboració ha estat el fullet titulat *Normes per a l'ús de la ISBD(M) a les biblioteques catalanes*, on es recomana l'ús de la ISBD(M), es proposen abreviatures per ser utilitzades en la descripció bibliogràfica, es concreten algunes normes que el text de la ISBD(M) deixava com a opcionals i s'estableixen els mínims elements que cal que tingui una descripció bibliogràfica.

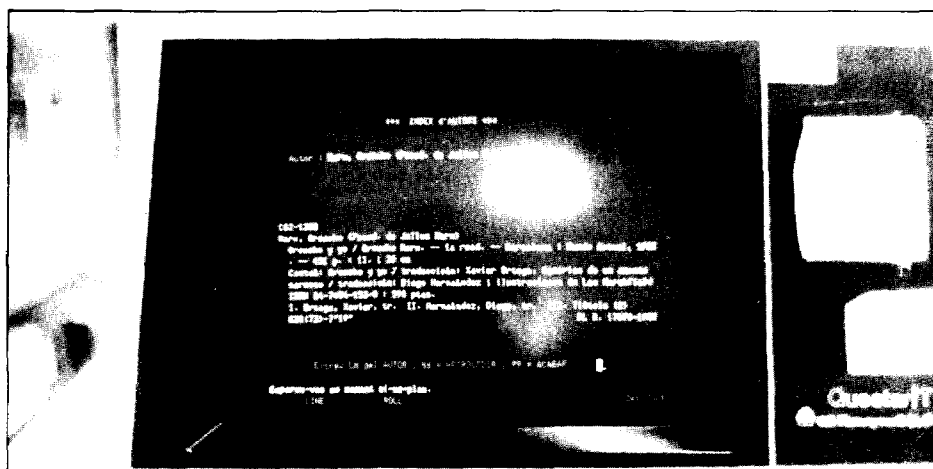
L'automatització juga un paper molt important en la normalització. Si bé no és essencial per a aquesta, sí que un sistema automatitzat de dades bibliogràfiques obliga a la normalització. Certament, l'ordinador, una màquina amb una immensa capacitat de treball però amb poca iniciativa, necessita operar amb informacions perfectament estructurades i uniformes, característiques que només compleixen els codis catalogràfics internacionals concebuts ja per al tractament automàtic de la informació. L'automatització, però, no fa més ràpida la catalogació. A aquesta s'ha d'afegir un treball posterior de codificació de la informació, és a dir, una reelaboració de la notícia per tal que aquesta pugui ser

guardada i manipulada per l'ordinador. Els avantatges d'un sistema automatitzat estan en les grans possibilitats que té el banc de dades que s'elabora: retrobament de les notícies per diferents conceptes, diferents formes de presentació, estadístiques... En resum, una gran versatilitat en la consulta i en la sortida.

Però abans de parlar dels resultats de l'automatització, passem a veure com es fa. Internacionalment el sistema més usat per a l'emmagatzemament de dades bibliogràfiques en ordinadors és el MARC (Catalogació llegible per

màquina), de què hi ha diferents versions. El sistema MARC consisteix a fraccionar totalment la notícia bibliogràfica en els seus elements constitutius per mitjà d'una primera distribució dels elements en camps (per exemple: encapçalament, peu d'impremta, etc.) i després en subcamps en cada camp (per exemple: lloc d'edició, editor, any d'edició, etc.). Els elements queden així aïllats i identificats, cosa que possibilita per un cantó la fabricació automàtica de fitxers sota qualsevol concepte i, per un altre, l'edició de la notícia en diferents formes, sigui pels elements que s'imprimeixen (notícia

Visualització d'una notícia bibliogràfica per una terminal.

completa, solament títols...), sigui per la presentació física o bé per una combinació dels dos criteris.

L'ICB treballa amb una adaptació pròpia de l'UK-MARC (versió del MARC de la British Library), perquè ha valorat que aquest permetia un tractament molt ric en la sortida de la informació i donava unes solucions molt correctes, des del punt de vista bibliotecari, als diferents problemes que es presenten en el tractament automàtic de la informació (documents en més d'una unitat física, referències, alfabetització, etc.).

Catàlegs col·lectius i subproductes

La confecció de notícies per a la Bibliografia Nacional de Catalunya i el seu emmagatzematge en l'ordinador va generant un banc de dades constituït pels registres de la producció impresa i sonora de Catalunya. Aquí sí que l'automatització juga un paper fonamental oferint unes possibilitats molt més àmplies que les que tindria el mateix banc si no estigués mecanitzat. Del fitxer que acumula les informacions bibliogràfiques, en podem obtenir

valuosos subproductes. La Bibliografia Nacional de Catalunya es pot oferir en diferents formes: impresa, en fitxes, microformes i cintes d'ordinador; es poden editar fitxes per a biblioteques, és a dir, amb una presentació i un contingut adequats a les seves necessitats, així com llistats de DSI (Difusió selectiva de la informació); es pot fer també recerca de notícies per diferents conceptes mercès als fitxers invertits que l'ordinador genera automàticament. Un altre subproducte ben útil serà el catàleg d'autoritats, resultat de la base de dades de la Bibliografia Nacional de Catalunya, que serà una font d'informació que facilitarà les tasques de catalogació.

Parlàvem al començament dels catàlegs col·lectius. El Servei de Biblioteques de la Generalitat té pensat aprofitar la capacitat del seu sistema automàtic per tal d'afavorir la creació de catàlegs col·lectius de grups de biblioteques així com l'automatització de catàlegs de biblioteques individuals. Aquesta és una tasca que s'ha de fer lentament ja que comporta canvis profunds, per bé que beneficiosos, en els catàlegs de les biblioteques. L'objectiu perseguit és el d'anar creant de mica en mica un o

diversos bancs de dades, que es puguin consultar des del mateix sistema, que continguin tota la informació sobre els fons bibliogràfics que es troben a partir d'un any determinat a les biblioteques de Catalunya. No cal dir que mentrestant encara hi ha possibilitats d'enriquir el sistema amb l'intercanvi d'informació amb altres països i amb la connexió a sistemes similars.

Aquest projecte tan ambiciós és solament possible per l'automatització. Vegem-ho amb més detall. L'ordinador permet emmagatzemar còmodament gran quantitat d'informació, accedir-hi i difondre-la en diferents formes. L'adaptació i l'estudi de la normativa que ha calgut fer per a la Bibliografia Nacional de Catalunya serveix de substrat teòric a tota catalogació destinada als catàlegs col·lectius. Així la feina de cada biblioteca consisteix a preparar la informació per ser entrada en l'ordinador seguint uns criteris ja fixats i experimentats. La normalització necessària per a tot catàleg col·lectiu s'aconsegueix usant la normativa aprovada pel representatiu grup d'institucions bibliotecàries catalanes que l'han elaborada. Per acabar, l'augment

progressiu de notícies en el banc de dades de la Bibliografia Nacional de Catalunya farà que, a mesura que passi el temps, cada vegada més documents de les biblioteques tindran ja la seva entrada feta. Això permetrà a la biblioteca de poder aprofitar la catalogació de l'ICB (en la seva versió completa o simplificada) i estalviar una quantitat considerable de temps i d'esforços.

L'automatització ens permet unes possibilitats sensiblement superiors a les que podia oferir el sistema manual de treball, i té també unes exigències superiors. És indispensable una feina metòdica, pacient, progressiva i ordenada, una feina que tindrà uns resultats que ampliaran enormement el dret a l'accés a la informació.

Lluís Anglada i Ferrer
Institut Català de Bibliografia